

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických Studií

Dominika Vondráčková

**Postavení strany Jednotné
Rusko v politickém systému
Ruské federace**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: Dominika Vondráčková

Vedoucí práce: PhDr. David Příhoda

Rok obhajoby: 2016

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29.7 2016

..... Dominika Vondráčková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mému vedoucímu práce PhDr. Davidovi Příhodovi za ochotu, konzultace a trpělivost.

Institut Politologických Studií

Projekt bakalářské práce

Téma a cíl bakalářské práce

Od roku 1999 se v Ruské federaci výrazně snížil počet politických stran. Stranický systém se z velmi roztržitého přetransformoval na konsolidovaný. S takovým posunem přichází otázka: Byly tyto změny přirozené nebo byly způsobeny administrativními zásahy?

Ústředním tématem mé bakalářské práce je nejvýraznější a nejsilnější politická strana Ruské federace, Jednotné Rusko. Jednotné Rusko má charakter proprezidentské strany, hájí zájmy elit a je výrazně propojené s vlivnou hlavou státu, prezidentem Vladimírem Putinem.

V Ruské federaci se již dříve objevovaly pokusy o vznik proprezidentských stran, vznikaly v devadesátých letech na podporu tehdejšího prezidenta Borise Jelzina. Tyto strany byly ale neúspěšné. Oproti předešlým stranám má Jednotné Rusko podstatně větší počet členů v mnoha regionech a po volbách v roce 2007 dokonce disponovalo ústavní většinou v dolní komoře ruského parlamentu, v dumě.

Cílem práce je tedy analyzovat vývoj strany v kontextu nejen stranického systému Ruské federace, ale celého politického systému. Kladu si otázky, čím je strana ovlivňována a co (nebo kdo) řídí její kroky, jaké má strana Jednotné Rusko postavení v politickém systému a jak se posiloval její vliv. Jedná se o případovou studii.

Na začátek uvádím obecnou klasifikaci stranických systémů a to z důvodu orientace a zařazení ruského stranického systému. V druhé části se zabývám výše zmíněnou proměnou stranického systému a příčinami, které k ní vedly.

Třetí kapitola začíná v roce 1999, kdy lze najít kořeny Jednotného Ruska (Mezinárodní hnutí Jednotu a Vlast – celé Rusko). Dále sleduji postupný vývoj strany Jednotné Rusko v kontextu vývoje stranického systému Ruské federace až do současnosti. V této části také uvádím program a cíle strany Jednotné Rusko.

Seznam odborné literatury

- CABADA, L., KUBÁT, M. a kol. 2004. Úvod do studia politické vědy. Eurolex Bohemia, Praha.
- COLTON, Timothy J., McFAUL, Michael. 2000. Reinventing Russia's Party of Power: "Unity" and the 1999 Duma Election. In Post-Soviet Affairs. Vol. 16, No. 3 s. 201 – 224.
- DRULÁK, Petr, a kol. 2008. Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Praha: Portál.
- GEL'MAN, Vladimir. 2008. Party Politics in Russia: From Competition to Hierarchy. In Europe-Asia Studies. Vol. 60, No. 6, s. 913-930.
- HALE, Henry E. 2006. Why not parties in Russia? New York: Cambridge University Press.
- LEICHTOVÁ, Magdaléna. 2008. Ruská federace: Od Sovětského svazu k řízení demokracii. In Ladislav Cabada, a kol. Nové demokracie střední a východní Evropy: komparace politických systémů. Praha: Oeconomica. s. 379-398.
- KOUBA, Karel. 2011. Kvalitativní metody příčinného usuzování v politologii. In Novák, Miroslav. Úvod do studia politiky. Praha: SLON. s. 394-432.

- MOMMSEN, Margaretha. 2012. Russia's Political Regime: Neo-Soviet Authoritarianism and Patronal Presidentialism. In STEWART, Suzan. KLEIN, Margarete. SCHMITZ, Andrea. Presidents, Oligarchs and Bureaucrats Forms of rule in the Post soviet Space. Burlington: Ashgate Publishing Company. s. 63 – 89.
- REMYNGTON, Thomas. 2008. Patronage and the Party of Power: President - Parliament Relations Under Vladimir Putin. In Europe-Asia Studies. Vol. 60 No. 6, s. 959 – 987.
- REUTER, Ora John 2010. The Politics of Dominant Party Formation: United Russia and Russia's Governors. In Europe-Asia Studies. Vol. 62 No. 2, s. 293-327.
- REUTER, Ora John. REMYNGTON, Thomas F. 2009. Dominant Party Regimes and the Commitment Problem: The Case of United Russia. In Comparative Political Studies. Vol. 42 No. 4, s. 501-526.
- SAKWA, Richard. 2008. Russian Politics and Society. London and New York: Routledge.
- SAKWA, Richard. 2011. The Crisis of Russian Democracy: The Dual State, Factionalism and the Medvedev Succession. New York: Cambridge University Press.
- SARTORI, G. 2005. Strany a stranické systémy - Schéma pro analýzu. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- WHITE, Stephen. 2007. Russia's Client Party System. Edited by WEBB, Paul and WHITE, Stephen. In Party Politics in New Democracies. New York: Oxford University Press. s. 21 – 53.
- WILSON, Kenneth. 2006. Party system development under Putin. In Post-Soviet Affairs, Taylor & Francis Group. Vol. 22 No. 4, s. 314-348.

Oficiální webové stránky Jednotného Ruska: <http://er.ru/>
Ústava Ruské federace <http://gov.ru/main/konst/konst0.html>
Prezident Ruské federace <http://president.kremlin.ru/>
Zpravodajské portály
<http://kommersant.ru/>
<http://lenta.ru/>
<http://www.vedomosti.ru/>

Obsah

ÚVOD	2
1. TYPOLOGIE STRANICKÝCH SYSTÉMŮ	4
1.1 <i>Sartoriho stranická typologie</i>	5
1.1.1 <i>Kritérium počtu</i>	5
1.1.2 <i>Kritérium ideologie</i>	6
1.1.3 <i>Systém predominantní strany</i>	8
1.1.4 <i>Systém hegemonické strany</i>	8
1.1.4.1 <i>Hegemonická strana ideologická</i>	8
1.1.4.2 <i>Hegemonická strana pragmatická</i>	9
1.1.5 <i>Jednostranné systémy</i>	10
1.2 <i>Specifika typologie ruského stranického systému</i>	10
1.2.1 <i>Volební autoritarismus a hybridní režim</i>	10
1.2.2 <i>Komparace s Mexikem</i>	11
1.2.3 <i>Programové strany, projektové strany a Strany režimu</i>	11
1.2.4 <i>Strana moci a strana proprezidentská</i>	12
1.3 <i>Shrnutí</i>	12
2 VÝVOJ A REFORMY RUSKÉHO STRANICKÉHO SYSTÉMU	13
2.1 <i>Ruský stranický systém od roku 1989</i>	14
2.2 <i>Parlamentní volby 1999</i>	15
2.3 <i>Putinova éra a její reformy</i>	17
2.3.1 <i>Rozdílné pojetí demokracie</i>	18
2.3.2 <i>Zákaz stran zájmů a menšin a nutnost podpory v regionech</i> ...	19
2.3.3 <i>Zvýšení kvora a zákaz utváření předvolebních koalic</i>	19
2.4 <i>Nová struktura stranického systému</i>	21
3 JEDNOTNÉ RUSKO	22
3.1 <i>Vznik Jednotného Ruska</i>	22
3.2 <i>Struktura Jednotného Ruska</i>	23
3.3 <i>Program Jednotného Ruska</i>	24
3.4 <i>Média a stát</i>	25
3.5 <i>Poslušnost regionů a volební autoritarismus</i>	26
3.6 <i>Hnutí Naši</i>	27
ZÁVĚR	29
POUŽITÁ LITERATURA	30

Úvod

Po rozpadu Sovětského svazu existovalo v Ruské federaci mnoho politických stran. Stranický systém byl roztříštěný a neustálý, což pro stát není výhodné, protože se setkáváme s neodpovědností stran vůči občanům, absencí kontinuity a nestabilitou. Nicméně za Jelcinových let se Rusko setkala s volbami, které byly (na Ruské poměry) téměř svobodné.

Jednotné Rusko je stranou, která vznikla za účelem prosazování zájmů Kremlu v parlamentu, jedná se o proprezidentskou stranu. Cílem mé práce je ukázat, jakými kroky Kreml ovlivňuje postavení strany v politickém systému. Strana je tedy nástrojem v rukou Moskvy, otázkou ale zůstává, jak režim legitimizuje postavení strany a jak řídí její strukturu.

Jak Kreml ovlivňuje silnou pozici strany moci? Podniká legální kroky, aby ji zvýhodnil?

Důležitým mezníkem pro mou práci je rok 1999, kdy byly položeny základy Jednotného Ruska v podobě strany Jednota. Nové uspořádání, které právě se stranou Jednota přichází, vyšlo plně najevo s volbami v roce 2003, kdy strana (už jako Jednotné Rusko) znovuzískala výraznou část mandátů v Dumě. V tomto novém uspořádání jsme svědky výrazného snížení stran a legálního znesnadnění přístupu menších stran do parlamentu. V roce 2007 strana získala ústavní většinu v parlamentu, ale ve volbách 2011 se počet mandátů znovu snížil. Volby 2011 byly provázeny četnými protesty ze strany veřejnosti a v reakci na to bylo znovu zpřístupněno menším stranám účastnit se voleb. Tato nová nařízení budou poprvé uplatněna v nadcházejících volbách roku 2016. Já se nicméně zaměřuji na reformy, které byly esenciální pro změnu charakteru stranického systému po nástupu Putinova prezidentství.

Za Jelcinovy éry proběhly i další pokusy o vytvoření strany na podporu prezidenta, nicméně se ani zdaleka neselekaly s takovým úspěchem jako Jednotné Rusko. V čem bylo Jednotné Rusko jiné?

Kromě Jednotného Ruska jako takového bych ráda také hovořila o Ruské stranickém systému a jeho specifikách, jako například o tradici stran se slabým postavením a o ruském chápání demokracie. V případě Ruska se totiž můžeme setkat s rozdílným chápáním některých pojmů, a to především těch, které byly původně používané v západním kontextu.

V úvodní kapitole rozebírám stranické typologii a potenciální kategorizaci ruského stranického režimu. Vycházím ze Sartoriho typologie, která hovoří i o méně soutěživých a jednostranických systémech. Dále předkládám specifika ruského stranického systému jakým je volební autoritarismus nebo hybridní režim a připodobňuji stranický systém k systému Mexickému, u kterého můžeme najít podobné znaky. Nakonec rozlišuji mezi typy stran, které v Rusku vznikají (Strana moci, Projektová strana atd.).

V druhé kapitole se zaměřujeme na problematiku ruského stranicví a její vývoj a události od rozpadu Sovětského Svazu až do současnosti. Zaměřuji se na období nejvýraznějších reforem, které přišly s Vladimírem Putinem. Zde hovořím o proběhlých reformách a jejich efektech na stranický systém – převážně o různých technikách, jak bylo zamezováno menším stranám vstoupit do parlamentu.

V poslední kapitole hovořím o Jednotném Rusku – o jeho vzniku, programu a především o rozdělování moci v regionech a s tím souvisejícím volebním autoritarismem. Vysvětluji, jaké techniky jsou používány k distribuci vlivu.

1. Typologie stranických systémů

Stranické systémy jsou nepostradatelným aspektem demokratické politiky, někteří autoři jsou toho názoru, že pokud neexistují politické strany, není zde demokracie (McFaul 2000: 3). Existuje více pohledů na to, co je za potřebí pro vytvoření silného stranického systému - jedním pohledem je působení externích vlivů - nutnost příznivého vnějšího prostředí, politické kultury a úroveň občanské společnosti. Dalším názorem je přístup, který se zaměřuje spíše na vnitřní strukturu strany, vedení, a na to, jak strany reagují na problémy – jedná se o přístup, který strany vnímá jako nezávislé proměnné, které mohou ovlivňovat volební preference a politickou agendu (Ross 2011: 429). Pokud se jedná o silné a soudržné strany, mohou vytvořit demokratickou kulturu i v méně přívětivém prostředí, slabší a méně institucionalizované strany jsou nicméně snadněji ovládnutelné autoritativními režimy (Ross 2011: 429).

V úvodní kapitole předkládám obecné rozdělení stranických systémů a snažím se najít takový, který by odpovídal ruské realitě. Protože postupuji od obecného ke konkrétnímu, začínám s typologií, kterou napsal Giovanni Sartori. Jedná se o nejkompaktnější klasifikaci stranických systémů, která zahrnuje i méně soutěživé systémy. V první kapitole se zaměřuji na systémy s dominantní stranou a jednostranické systémy. Nejprve představuji kritéria, podle kterých posuzujeme stranické systémy a poté se zaměřuji na systém predominantní, hegemnické a totalitní strany. Sartoriho schéma pro analýzu používám především za ilustrativním účelem, ve snaze ukázat, v jaké pozici strana funguje, protože kvůli specifčnosti ruského stranického systému (o které budeme také hovořit) ho nelze tak docela generalizovat.

Zde je důležité připomenout, že charakter ruského politického systému se (i v poměrně krátkém časovém období, které předkládám) změnil z demokratizujícího se politického systému za vlády prezidenta Jelcina výrazně směrem k vyšší míře autoritářství za vlády prezidenta Putina.

1.1 Sartoriho stranická typologie

Sartoriho dílo vzniklo částečně jako reakce na Duvergerovu „pionýrskou“ práci, která hovoří o stranických systémech, nicméně Sartori zde postrádá systematický koncept, který se tedy rozhodne vytvořit sám, protože to je něco, co politická věda (podle jeho názoru) ve své době postrádala (Sartori 2005: 6). Nejdříve se zabývá kritériem počtu a poté předkládá rovinu ideologickou.

Pro srovnání bych uvedla např. 5 základních proměnných, které popsal J. Blondel: počet stran, poměrnou velikost, ideologické charakteristiky, sociální povahu jejich sympatizantů a charakteristiku organizace a vedení strany (Novák 1997: 45). Oproti tomu Giovanni Sartori hovoří o kritériu počtu a kritériu ideologie, o kterých budeme hovořit v další kapitole.

1.1.1 Kritérium počtu

Klasické - historické kritérium rozdělení počtu stran bylo velmi přímočaré - definovali jsme systém: jedné strany (monopartismus), dvou stran (bipartismus), více stran (multipartismus). O tomto rozdělení hovoří již v roce 1896 A. Lawrence Lowell. Současnější alternativou je rozdělení systémů na soutěživé - více stran a nesoutěživé - jedna strana (Novák 1997: 46).

Giovanni Sartori se vyslovuje, že na počtu stran záleží, a to hned z několika důvodů. Počet stran nám poskytuje poměrně přesnou představu o fragmentaci a o koncentraci politické moci v rukou jednotlivých stran. Počet politických stran tedy opravdu relevantní je, ale nabízí se zde další otázka - je kritérium počtu tím, co nám umožní dostat se k jádru věci? Odpověď je jednoduchá - po určení počtu stran přijde moment, kdy budeme k přesnější klasifikaci potřebovat i kritéria další. Určení počtu stran tedy velmi důležité je, ale až v kombinaci s dalšími kritérii můžeme dostat více vypovídající rozčlenění, které nám prozradí více o velikosti nebo síle stran a tedy i stranickém systému jako takovém (Sartori 2005: 124-125).

Další otázka, kterou je třeba si položit při zkoumání počtu, zní: Jak posoudit relevantnost stran? Tedy jak vybrat strany, které budeme „započítávat“? Nestačí pouze zahrnout aspekt síly - neboli počtu mandátů v dolní komoře parlamentu - ale je nutné zahrnout i koaliční potenciál, protože ten nám napoví jak je pravděpodobné, že daná strana bude součástí parlamentní většiny a tedy bude mít i větší politickou moc (Sartori

2005: 125). Jinak řečeno - větší strana s menším koaličním potenciálem může mít teoreticky menší politickou sílu než menší strana, u které můžeme předpokládat větší názorovou shodu s dalšími stranami.

Dalším jevem jsou takzvané “vyděračské strany”, které se v praxi z pravidla překrývají se stranami antisystémovými. Tyto strany totiž mají velmi nízký koaliční potenciál, ale rozhodně je nelze nepočítat mezi relevantní strany. V momentě, kdy nějaká strana ovlivňuje taktiku a události na politické scéně, nelze pochybovat o jejím vlivu a tedy i relevantnosti (Sartori 2005: 126-127). Z výše uvedeného tedy vyplývá, že velikost strany jako taková není přímo úměrná jejímu vlivu.

1.1.2 Kritérium ideologie

V minulé podkapitole jsem nastínila, které strany lze považovat ve státě za relevantní. Počet stran je jistě důležitá informace, ale neprozradí nám dostatečné množství detailů o stranickém systému, je tedy třeba přidat další kritérium - ideologické.

Giovanni Sartori navrhuje rozdělení do sedmi tříd, pokud hovoříme i o ideologii:

1. třídu jedné strany
2. třídu hegemonní strany
3. třídu predominantní strany
4. třídu dvou stran
5. třídu omezeného pluralismu
6. třídu extrémního pluralismu
7. třídu atomizovanou

Dělení do skupin se tedy přidáním kritéria ideologie prohlubuje - první sekce (monopartismus) rozlišuje tři různá uspořádání. Právě mezi monopartistickými uspořádáními můžeme najít největší diversitu toho, jak jejich stranický systém reálně funguje – setkává se tu totiž soutěživé s nesoutěživým. V případě třídy Jedné strany se jedná o systém, kde ani oficiálně nemohou existovat další strany a jedna strana má v rukou nepokrytě plnou moc.

V uspořádání Hegemonní strany další stranické subjekty mohou existovat a být voleni, můžeme si ale být jisti, že vysoce postavení nedovolí menším stranám, aby získaly reálnou politickou moc a příliš velký vliv. Třídu predominantní strany jako jedinou ze tří výše uvedených, monopartistických stran lze označit za systém soutěživý. Jedná se o uspořádání, kdy sice jedna velká strana dominuje, v daném státě ale existuje naprosto svobodná stranická soutěž.

Přechod mezi omezeným a extrémním pluralismem se zpravidla odděluje počtem pěti stran. Atomizovaný model označuje Giovanni Sartori za jakousi hranici, za kterou přesný počet stran přestává být relevantní. Rozumějme tomu tak, že pro rozdělení stranických systémů pro nás přestává být relevantní, pokud je stran dvacet nebo třicet (Sartori 2005: 131).

Strana Jednotné Rusko je podstatně největší oproti ostatním stranám v Dumě, dolní komoře poslanecké sněmovny. V posledních volbách v roce 2011 zvítězila strana s 49,3%, přičemž druhá největší strana získala 19,2%.¹ Sartori hovoří o tom, že velikost a relevantnost stran se spíše než podle velikosti jako takové popisuje podle celkového vlivu v poslanecké sněmovně (Sartori 2005: 303-304). Jednotné Rusko současně zaujímá 238/450 křesel v Dumě.² Nicméně pojem dominantní strany je legitimní a poměrně snadno rozlišitelný: „Kdykoli nacházíme v politickém systému stranu, která předstihuje všechny ostatní, je tato strana dominantní v tom, že je výrazně silnější než strany ostatní.“ (Sartori 2005: 208).

Logicky v případě Ruské federace tedy nelze hovořit o systému dvou stran ani o systému polarizovaném, přičemž další stranické subjekty zde (alespoň formálně) existují. Výběr se tedy zužuje na systém hegemonní nebo predominantní strany. Otázkou tedy zůstává, jestli i další politické strany mohou získat takový vliv, aby mohly ovlivňovat ruskou politiku. Tím pádem hovoříme podle Sartoriho o systému soutěživém nebo nesoutěživém?

Podívejme se tedy blíže na tyto dvě skupiny a na to, jaké podmínky musí systém splňovat, abychom ho mohli k jedné ze skupin přiřadit.

---

¹ Výsledky voleb 2011 Parties and elections <http://www.parties-and-elections.eu/russia.html>

² Databáze volebních výsledků

http://www.vybory.izbirkom.ru/region/region/izbirkom?action=show&root=1&tvd=100100028713304&vrn=100100028713299&region=0&global=1&sub_region=0&prver=0&pronetvd=null&vibid=100100028713304&type=233

1.1.3 Systém predominantní strany

Na začátek je nutné zdůraznit, že predominantní strana má velmi daleko od dominantní strany, o které hovoří Almond a Duvergere přibližně ve stejné době kdy Sartori hovoří o predominantní straně.

Na otázku jak vymezit rozdíl mezi dominantní a predominantní stranou nám názorně vysvětlí definice: „Systém predominantní strany je jím v tom rozsahu a potud, pokud jeho hlavní strana stále získává podporu vítězné většiny voličů (absolutní většinu mandátů). Z toho plyne, že predominantní strana může kdykoli přestat být predominantní.“

Oproti dominantní straně je tedy rozdíl v tom, že její působení v parlamentu je svobodnou volbou voličů a v každých následujících volbách může být prvenství predominantní strany nepotvrzeno (Sartori 2005: 208).

1.1.4 Systém hegemonické strany

Hegemonická strana se na první pohled může jevit jako predominantní strana. Rozdíl je v tom, že hegemonická strana nesplňuje výše zmíněný předpoklad – strana může při jakýchkoli nových volbách přestat být predominantní. Hegemonická strana neztratí své postavení a to i za předpokladu, že by nedostala dostatečnou podporu voličů. Její pozice je zvýhodněná a garantovaná, a přestože další stranické subjekty existují, reálně nedisponují politickou mocí (Sartori 2005: 234).

Stranu jednotné Rusko bychom tedy za jistých okolností mohli označit za Hegemonickou stranu. Za předpokladu, že bude u moci elita, která je se stranou provázaná, je krajně nepravděpodobné, že strana by nebyla znovuzvolena (Sakwa 2008, White 2011). Sartori tvrdí, že Hegemonická strana může být ovládána různou mírou autoritářství a podle toho ji lze dále dělit na ideologickou a pragmatickou (Sartori 2005: 236).

1.1.4.1 Hegemonická strana ideologická

V případě ideologické hegemonické strany satelitní strany mají administrativní pravomoci, reálně ale politickou moc v rukou nedrží. Dojem stranického pluralismu chtějí vyvolávat kvůli psychologickému efektu a také proto, že více stranických subjektů přijme více informací než jedna strana (Sartori 2005: 236). Příkladem k roku 1973 by byly Portugalsko, Paraguay a Jižní Korea, jedná se ale spíše o ukázky než o opravdové modely. Dalšími příklady hegemonické ideologické strany by mohlo být například socialistické Polsko, když mimo Polské sjednocené dělnická strany vznikaly strany satelitní (Sartori 2005: 236-239).

1.1.4.2 Hegemonická strana pragmatická

Jako příklad prakticko-hegemonické strany, který Sartori uvádí je Mexiko, s kterým ruský stranický systém bývá srovnávaný (viz. druhá část této kapitoly). Jedná se o příklad, kde se idea pluralismu vyvíjí z předchozího autoritářského režimu, Sartori tento příklad popisuje jako „jednostranickou demokracii“. Mexickou PRI (Partido Revolucionario Institucional – Institucionální revoluční stranu) bylo předchozími stranickými typologiemi těžké někam zahrnout, nepasovala do žádného typologického rámce (Sartori 2005: 237) a pravděpodobně je to podobné i u Jednotného Ruska). V Mexiku je de facto diktátorem prezident, který je ale každé volební období vyměněn. Ostatní strany dostávají omezený prostor do parlamentu proniknout a vlastně tak i zajišťují stabilitu vládnoucí strany (Sartori 2005: 236-237). Přestože volby jsou široce kontrolované a ovlivňované vedením státu, neznamená to, že by strana reálně nezískala takový vliv, jaký má, kontrola voleb je spíše „pojistkou“ a snahou předejít chaosu (Sartori 2005: 237).

Existence rovných a svobodných voleb je ale elementární pro fungování demokratického státu. Věcně to vystihl Przeworski (1991: 8), když napsal, že demokracie je systém, v kterém strany prohrávají volby a výsledky voleb jsou nejisté. Nutno podotknout, že v psané formě jsou ruské volby velmi podobné Západní Evropě (White S. 201: 532), nicméně je na místě brát v potaz, že aplikovaná skutečnost se může snadno lišit od té psané.

1.1.5 Jednostranické systémy

Hegemonická strana se zdá být velmi blízko systému jedné strany, kde existuje pouze jediná vládnoucí strana a systémy jedné strany jsou více autoritářské. Sartori (2005) rozlišuje mezi několika typy jednostranických režimů: jednostranický totalitní (nejtužší režim), jednostranický autoritářský (další subjekty formálně existují) a jednostranický pragmatický (nejuvolněnější, absence silné ideologie). V této kategorii se zpravidla jedná o systémy komunistické, fašistické a nacistické.

Pragmatická strana nediskriminuje další stranické subjekty, proto ji v případě Ruské federace můžeme vyloučit, stejně jako v případě totalitní strany, která další subjekty ani nepovoluje. Zbývá nám tedy jednostranický autoritářský, který umožňuje existenci poraženým subjektům, ale potlačuje jejich vliv. Takový systém by se ale vyznačoval větší mírou autoritářství, než jakou můžeme najít v Ruské federaci.

1.2 Specifika typologie ruského stranického systému

Jak jsem již zmínila výše, ruský stranický systém je značně specifický a mnozí autoři se vyhýbají jeho konkrétnímu zařazení, přičemž argumentují, že ruský stranický systém je stále ve vývoji a je výrazně ovlivněn tradičním Ruskem, kde strany měly velmi slabé postavení, a proto můžeme jen těžko aplikovat termíny, které jsou běžně používány v západním světě. V Rusku se také setkáváme s ovlivňováním voleb a stranami blízko propojenými s hlavou státu.

1.2.1 Volební autoritarismus a hybridní režim

Dalším aspektem, který stěžuje zařazení stranického systému je jen krátká tradice spravedlivých a rovných voleb. Levitski a Way (2002) vytvořili model takzvaného soutěživého autoritarismu. Rusko za vlády Putina-Medvěděva nazývají „volební autoritarismus“ což je termín, který byl použit pro Peru v průběhu 90. let a značí právě absenci spravedlivých voleb (cit. podle White 2011:657). Podle Davida Whita (2011) se v případě Ruska jedná o pomezí mezi demokratickým a autoritativním režimem – můžeme totiž identifikovat prvky demokratického režimu (omezený prostor pro opoziční strany, pravidelné volby nebo demokratická ústava) ale zároveň i nedostatky demokratického systému (nedostatečná reprezentace, zneužívání práva, neodpovědnost volebních procedur a všeobecná nedůvěra ve státní instituce). Tento stav

můžeme pojmenovat jako „hybridní režim“ (např. Smyth at al. 2007), který tedy státní uspořádání na pomezí mezi demokracií a autoritarismem.

1.2.2 Komparace s Mexikem

Častěji než s přirovnáním k „volebnímu autoritarismu“ v Peru, se setkáváme (jak jsme již zmínili výše) s komparací s mexickým stranickým systémem (D. White 2011, Remington 2008), v Mexiku můžeme najít podobné charakteristiky v rámci stranického systému - manipulace voleb, užívání státních zdrojů na podporu strany a utlačování opozice (White 2011: 657). Rozdílem oproti Rusku nicméně je, že v Mexiku strany jednají v zájmu prezidenta výměnou za garanci pozic v parlamentu (Weldon 1997, Magaloni 2006). Zatímco v Rusku je strana, která podporuje prezidenta vytvořena samotnou elitou (Remington 2008: 984). I David White přirovnává Ruský stranický systém k mexickému a dokonce ilustrativně požívá koncept systému dominantní strany, přičemž ale upozorňuje, že je nutno neopomíjet některé rozdíly – například že v Rusku drží většinu moci prezident a ne strany (White 2011: 656).

Pokud bychom se přesunuli k porovnání se zeměmi střední Evropy a pobaltským zemím, dojdeme k závěru, že konsolidace pravo-levého spektra proběhla, nicméně kvůli vlivu komunistické strany, která přetrvávala déle, můžeme pozorovat jen zlomek konsolidace stranického systému (Sakwa 2008: 156).

1.2.3 Programové strany, Projektové strany a Strany režimu

Jaké typy stran v Rusku tedy můžeme najít, když je stranický systém tak těžko zařaditelný? Někteří autoři se tedy uchylují spíše k tomu, aby vytvářeli případové studie než zařazovali systém to konkrétních typologií. Richard Sakwa hovoří o třech typech stran, které můžeme najít v Rusku: Programové strany, Projektové strany a Strany režimu (Sakwa 2008: 146).

Příkladem Programové strany je Komunistická strana Ruské federace, která nese principy nacionalismu, imperialismu a komunistických principů. Identita strany nebyla v 90. letech tak docela jasná – jednalo se o revoluční stranu, která by měla sesadit byrokracii nebo spíše o stranu socialistickou? Nicméně když začal vládnout Putin, strana mu vyjádřila podporu (Sakwa 2008: 146-147).

Projektová strana je strana, která vzniká nedlouho před volbami za konkrétním, taktickým účelem. Například Rodina, která byla založena před volbami v roce 2003 za účelem „ukrást“ hlasy komunistické straně. Tím, že se zaměřila na ekonomickou svobodu a sociální spravedlnost, vyplnila mezery v komunistickém programu a získala 9,1% hlasů (Sakwa 2008: 147). Jak se dozvíme později, i zakládající strana Jednotného Ruska, Jednota, byla původně Projektovou stranou, která poměrně neočekávaně sklídila velký úspěch.

1.2.4 Strana moci a strana proprezidentská

Režimové strany nebo jinak strany moci (Parties of Power) jsou strany typicky založené na popud Kremlu, aby reprezentovaly jejich zájmy. I do této kategorie bychom mohli zařadit Jednotu založenou před volbami v roce 1999 (Sakwa 2008: 148). Pro stranu moci (Party of Power) existuje další pojmenování, které je významově užší než strana moci a definoval ho Jan Holzer – jedná se o termín Proprezidentská strana. Termín strana moci totiž evokuje provázanost nejen s prezidentem ale i s byrokratickými a lobbystickými skupinami, proto je pojmenování Proprezidentská strana konkrétnější (Holzer 2004: 167). Existuje několik rysů, které nám pomohou proprezidentskou stranu charakterizovat. Vladimír Gelman je popsal třemi hlavními. Prvním je fakt, že proprezidentské strany jsou zakládány „shora“ vládnoucími elitami. Dále se strany moci vyznačují absencí konkrétní ideologie (viz. kapitola 3.3) a konečně že otevřeně čerpají pro své kampaně ze státních zdrojů (Gelman 2006: 551).

1.3 Shrnutí stranické typologie

Ruský stranický systém není jednoznačně zařaditelný do klasických typologií. Příčinou toho jsou především historicky slabé strany, výrazný vliv prezidenta a neustálý vývoj stranického systému.

V rámci Sartoriho stranické typologie bychom ho nejspíš zařadili jako systém Hegemonické Pragmatické strany, tedy systému kde existuje více stranických subjektů, které mohou být zvoleny, nicméně vedení státu zaručuje, že satelitní strany nezískají opravdový vliv. Hegemonická strana pravděpodobně požadovanou popularitou disponuje, vedení státu si nicméně chce být jisté svým postavením a také chce předejít chaosu v systému.

S dalšími pojmy, s kterými se v souvislosti s Ruským stranickým systémem můžeme setkat, jsou například volební autoritarismus, který hovoří o ovlivňování voleb. Dále

jsme hovořili o straně moci, která je řízena z rukou prezidenta, přičemž on ji používá k prosazování svých zájmů.

2. Vývoj a reformy ruského stranického systému

Po úvodu do základních pojmů stranického systému potenciálně aplikovatelného na Ruskou federaci, v další kapitole se především zaměřím na hlubší proniknutí do problematiky ruského stranictví a jejího vývoje, který se tak významně proměnil po volbách v roce 1999. V této kapitole se zabýváme obdobím od rozpadu Sovětského svazu do současnosti, přičemž od počátku Putinovské éry se především zaměřuji na legislativní reformy a systémové změny, které vypovídají mnoho o Jednotném Rusku a jeho úloze v systému.

V současných zastupitelských demokraciích politické strany plní nepostradatelnou roli v politickém systému – jejich hlavními funkcemi je přibližování veřejnosti k politickému procesu, prosazování zájmů jednotlivců, skupin a sociálních vrstev (Sakwa 2008: 128). Nicméně v případě Ruské federace je na místě se zaměřit spíše na vztah politických stran a státu než stran jako prostředku prosazování zájmů společnosti (White 2012: 220).

Historicky je hlavní politickou mocí stát v čele s prezidentem a pod něj spadá i stranický systém. Strany tedy disponují podstatně menší politickou mocí, než jak je tomu v západní Evropě (Holzer 2004:6-7). V minulosti byla názorová pluralita ve stranách dokonce považována za něco nevídaného, za něco, co přináší chaos do systému. V tradičním Rusku byly strany vnímány spíše jako ideové platformy než strukturované uskupením s programovým zaměřením (Holzer 2004: 7).

Právě slabé postavení a slabou institucionalizaci stran vidí Cameron Ross (2011: 447) jako příčinu nezakotvení demokracie. Hovoří také o tom, že se Ruské politické strany vyznačují nízkou mírou institucionalizace a nacionalizace. Je také těžko odhadnutelné, do jaké míry můžeme regionální oddělení považovat za těleso, které rozhoduje v zájmu kolektivu a nikoli v zájmu elit (Ross 2011: 447).

Vývoj stranického systému ovlivňují dva faktory: štěpné linie (cleavages) a stát – především v podobě úprav volebních systémů (Hale 2005: 147). Protože Sovětský svaz v podstatě zabránil tvoření štěpných linií, oproti západním demokraciím můžeme v Rusku najít jejich minimální vývoj (Sakwa 2008: 150, White 2012: 212).

V Ruské federaci exekutivní moc převažuje nad legislativní, přičemž nejdůležitější a nevlivnější složkou celého systému je prezident (přestože formálně, podle ústavy, bychom ruský politický systém zařadili jako poloprezidentský). Zejména od devadesátých let vznikaly strany podporující hlavu státu, strany proprezidentské (Party of Power). Tyto strany mají za úkol prosazovat zájmy Kremlu v parlamentu, a pokud se jim tento úkol daří plnit, můžeme stranu považovat za úspěšný případ proprezidentské strany (Příhoda 2010: 162).

2.1 Ruský stranický systém od roku 1989

Protože tématem je současné Rusko, ráda bych naznačila, jak se vyvíjel stranický systém po velmi důležitém mezníku, kterým byl rozpad Sovětského svazu. Tradici voleb v Sovětském svazu lze popsat jako odsouhlasené rituály (acclamatory rituals), které měly jen málo co dočinění s plnohodnotnou politickou volbou (Birch 2011: 722). V post-komunistickém Rusku je hlavním problémem voleb, že jediný zdroj informací pochází z médií (viz. kapitola 3.4) a také fakt, že mnoho lidí z vyšších společenských okruhů je v politické straně osobně zainteresováno. Lze tedy říci, že volby spíše fungují jako regulátor moci mezi elitami (Birch 2011: 722).

Přestože Jednotné Rusko vzniklo o něco později, vývoj stranického systému je pro nás důležitý, protože naznačuje, kudy se ubíraly tendence stranického systému.

Jan Holzer (2004) rozdělil toto období do sourodých etap:

- A. Rozklad monopartismu v období březen 1989 až srpen 1991
- B. Formování základů spektra v období srpen 1991 až prosinec 1993
- C. Zpevňování spektra v období prosinec 1993 až prosinec 1995
- D. Stabilizaci spektra, mající počátek v prosincových volbách 1995

Rusko tedy podnikalo kroky směrem ke svobodné stranické soutěži, vzniku nových stran a diskreditaci komunistické strany. V první fázi, mezi lety 89 a 91 vznikla Mezinárodní poslanecká skupina, která měla dokazovat, že existuje vyhlídka mnohostranictví a změn v systému (Holzer 2004: 39).

V listopadu 1991 byla zakázána komunistická strana – poslední krok, který (symbolicky) dokazoval konec monopartismu a otevření soutěže politických stran. Reakcí na to vznikly zatím poměrně neorganizované neukotvené strany. V roce 1993 byla zakázána účast ve volbách stranám, které se stavěly proti Borisi Jelcinovi (Holzer

2004: 41). Sakwa (2008: 131) toto období označuje za „Falešnou demokracii“ (Phoney democracy). Kvůli absenci voleb strany měly minimální vliv.

V roce 1993 si Rusko nastavilo smíšený volební systém, přičemž polovinu dumy voliči vybírali z kandidátních listin a polovinu volili v jednomandátových obvodech (Sakwa 2008: 163). Přestože byly navrhovány obsáhlejší reformy, systém se změnil od toho z roku 1993 jen poměrně málo.

Po volbách v roce 1993 stranické spektrum dostalo poněkud jasnější obrysy. Do Dumy se dostala Liberálně demokratická strana Ruska, Komunistická strana Ruské federace a proprezidentská strana *Volba Rusko* (Holzer 2004: 40). Volební systém podporoval vznik multistranického systému a v roce 1993 lze hovořit o svobodných volbách se stranickou soutěží (Sakwa 2008: 136).

Volbami v roce 1995 se strany vyprofilovaly ještě jasněji, do Dumy se dostaly čtyři uskupení – komunistické (KPRF), nacionalistické (LDPR), liberální (Jabloko) a proprezidentské (*Náš dům Rusko*) (Holzer 2004: 40-41).

Po rozpadu Sovětského svazu zde existuje pokrok směrem k demokracii v tom smyslu, že občané mají možnost volby. Existují subjekty, ze kterých si lze svobodně vybrat. Nicméně zde stále postrádáme odpovědnost a spolehlivost co se správnosti výsledků týče. Například v parlamentních volbách v roce 1993 se záhadně ztratilo téměř sedm milionů hlasů (Brown 2001: 554-555).

Je důležité připomenout, že stát neulehčoval novým subjektům vstup do politiky, spíše naopak. Například pokud by chtěl občan kandidovat v jednomandátovém obvodu, musí zaplatit zálohu, která je rovna tisícinásobku minimální měsíční mzdy v Rusku. Zápis strany na kandidátní listinu stojí více než dvojnásobek předchozího, nebo je třeba 200 000 podpisů. Co se týče prezidentských voleb, ty jsou samozřejmě finančně nejnáročnější a movití kandidáti jsou podstatně zvýhodněni. Existují ovšem formální finanční limity, které by kandidáti neměli překročit (Rose et. al. 2001: 215-216).

2.2 Parlamentní volby 1999

Parlamentní volby v roce 1999 jsou důležité především proto, že zde nacházíme kořeny Jednotného Ruska, které začalo velmi výrazně tvořit novou politickou dobu, jsou mezníkem, kdy končí Jelcinovská éra, směřující ke konsolidaci systému a začíná éra

Putinovská, která ve smyslu demokratizace státu posouvá Rusko nazpět směrem k autoritarismu.

Volební systém do parlamentních voleb se v Rusku velmi často mění a s každými novými volbami specifikuje. Nastavení volebního systému nelze označit za neutrální, protože zpravidla sleduje zájmy elit – různé volební systémy přispívají k různým uspořádáním a následně mocenským poměrům (Sakwa 2008: 163).

Volební systém, přestože nedokonalý a rozvíjející se, by měl stát ve středu nově rozvíjejícího se politického společenství Ruské Federace (Sakwa 2003: 121).

Richard Sakwa hovoří o důležitých jevech, které měly vliv na parlamentní volby v roce 1999. Prvním jevem je takzvaný asymetrický federalismus – různorodé rozdělení moci v rámci regionů. Tato segmentace nepodporuje rozvoj centralizovaného stranického systému. Dalším, souvisejícím jevem je, že ke konci vlády prezidenta Jelzina, se pozice prezidenta legálně oslabovala – vznikala zde tedy volný mocenský prostor, o který měly výrazný zájem právě regiony. Toto období mělo charakter určování rovnováhy moci mezi centrem a regiony (Sakwa 2003: 121).

Před volbami v roce 1999 byly zaregistrovány kandidátní listiny 26 stran. Záměrem státu bylo, aby se u moci strany udržely více než jedno volební období. Za předpokladu, že by při každých dalších volbách voliči vybírali z nových stran, nastala by situace, která by stranám nedovolovala rozvíjet se a posouvat se v politických cílech kupředu. Voliči by nemohli vyjadřovat stranám podporu nebo naopak nesouhlas za uplynulé volební období. Richard Rose ruský stranický systém označuje za plovoucí (floating). Tím vyjadřuje právě nestálost stran a jejich častou proměnlivost. Vzniká zde problém chybějící odpovědnosti stran vůči voličům (Rose et al. 2001: 217).

Podobně M. Steven Fish vyjadřuje nutnost nejprve zhodnotit vývoj a stabilitu stranického systému, abychom mohli lépe vysvětlit, jaký efekt volby na stranický systém měly. Navrhuje použít několik faktorů – prvním faktorem je množství členů všech politických stran, druhým faktorem je setrvání politické strany v parlamentu v průběhu více volebních období. Pokud nezaznamenáváme extrémní výkyvy výsledků a v parlamentu se drží víceméně stejné strany, jedná se o další znamení o stabilitě stranického systému. Dalšími faktory jsou ideologická diverzita stran, soudržnost v rámci jednotlivých stran a také geografický faktor – pokud se jedná o strany převážně regionální lze předpokládat potenciálně méně stabilní systém. (Fish 2003: 186-187) Na základě těchto faktorů Fish hodnotí stranický systém jako neukotvený a nemající

dostatek vlivu – z čehož se stává začarovaný kruh – pokud strany nemají vliv, nebudou dostatečně respektovány a pokud nejsou respektovány, nemají vliv (Fish 2003: 210).

Ve volbách 1999 klesl počet stran, které získaly 2-5% hlasů a do Dumy se dostalo šest uskupení. Nejvýraznější strany, které stály proti sobě, byly strana komunistická (KPRF), proprezidentská, tentokrát hnutí *Jednota*, a liberální strana Svaz pravicových sil (Holzer 2004: 42).

V parlamentních volbách v roce 1999 se účastnilo více stran, které byly založeny za účelem podpory vládnoucí elity. Kromě nejúspěšnější Jednoty zde byly strany: Vlast - Celé Rusko a Hlas Ruska. Jelcin podporoval vznik Celého Ruska, které vzniklo jako protiváha k Vlasti (v jejímž vedení stál Jurij Lužkov), tyto dvě strany se spojily v srpnu 1999 (Slider 2003: 231-232).

Jednota postrádala politický program či organizaci strany a objevila se krátce před volbami. V té době předseda vlády Vladimír Putin potvrdil iniciativu založení Jednoty ze strany Kremlu a krátce před samotnými volbami, v prosinci 1999, vyjádřil straně podporu, díky čemuž si nepochybně strana připsala mnoho hlasů (Slider 2003: 233-234).

Na rozdíl od proprezidentských stran, které se účastnily ve volbách 1993 (Náš dům Rusko) a 1995 (Volba Rusko) Jednota nevznikla primárně za účelem reprezentovat prezidenta v parlamentu, ale z důvodů taktických. Jednota byla založena, aby konkurovala (a tedy „sebrala“ hlasy) straně Vlast – Celé Rusko. Úspěch jakékoliv strana dosáhla, byl tedy jakýmsi postranním (a velmi vítaným) jevem (Hale 2004: 181).

2.3 Putinova éra a její reformy

Částečné přípravy již vlastně začaly Putinovým prezidentstvím v roce 2000 – v posledních letech vlády prezidenta Jelcina existovaly dvě hlavní teorie toho, jak by měl být pozměněn volební systém. První variantou (kterou Jelcin upřednostňoval) většinový volební systém s jednomandátovými volebními obvody (White, Kryshtanovskaya 2011: 561), který by pravděpodobně vedl ke vzniku slabých politických stran, ale budou podporovat individuality. Druhou variantou měl být proporcí volební systém založený na vázaných kandidátních listinách, který by naopak vedl k posílení vlivu politických stran (White, Kryshtanovskaya 2011: 561). Decentralizace stranického systému, která by byla založena na regionech, mohla ale

zemi údajně roztržít a mít obecně velmi špatné následky a proto Putin podpořil druhou možnost – kandidátní listiny inspirované systémem západního Německa (White, Kryshantovskaya 2011: 561). Existuje názor, že Jednotné Rusko by mohlo získat více hlasů, pokud by se volilo v jednomandátových volebních obvodech. Vezmeme-li ale v potaz záměr Kremlu centralizovaně řídit zemi, je logické, že upřednostnili druhou variantu (White, Kryshantovskaya 2011: 561).

Nejprve bylo ale třeba odstranit z politické scény politické lídry s pomocí komunistické strany, a následně odstranit zástupce komunistické strany, kteří měli příliš velké ambice. Konečným cílem bylo přesunutí k plně proporčnímu systému (White, Kryshantovskaya 2011: 561).

V roce 2001 byl přijat nový volební zákon, který zásadně změnil dosavadní nastavení. Strany se opět vzdály od možnosti zasahování a reálného ovlivňování politiky, nemluvě o svobodných a spravedlivých volbách (White 2012: 211).

2.3.1 Rozdílné pojetí demokracie

Putinův záměr u moci byl tedy zrekonstruovat stát, přičemž s sebou nesl Jelcinovo dědictví. Hlavním pilířem bylo přinést stabilitu do politického systému a zajistit občanům klidný život, přičemž nebylo nezbytné, aby tento proces byl postaven na principech demokracie, jak je praktikovaná na Západě. Navíc z jistého úhlu pohledu, předvídatelnost stran v dumě a výsledky voleb mohou být výhodou (White, Kryshantovskaya 2011: 564).

Vladimir Surkov používal termín Suverénní demokracie (suverenaja demokracia), který hovoří o tom, že Rusko má nárok na svou vlastní cestu k demokracii. Poprvé tento termín použil 22. února 2006 ve svém projevu při příležitosti setkání Jednotného Ruska. Suverénní demokracie podle něj znamená politickou společnost, kde autority ve státě vládnu v zájmu svobody, blaha a spravedlnosti občanů.³

Stejného názoru je i Derek Hutherson, který hodnotí mezinárodní sledování voleb v Rusku, které provedla OSCE (Organization for Security and Co-operation in Europe). Dochází k závěru, že ideové vnímání demokracie se v Rusku opravdu liší od západního vnímání (Hutherson 2011: 700). Jinými slovy – pro ruské občany demokracie představuje jiné hodnoty, než kterými je chápána například v jiných částech Evropy.

---

³ Vladislav Surkov for the centre of partisan study and preparation of the staff of "United Russian", 7 February 2006. <https://enter.edinros.ru/news.html?id=111148>

2.3.2 Zákaz stran zájmů a menšin a nutnost podpory v regionech

Ruský Publicista Andrei Bunich si pokládal sugestivní otázku: Proč by Putin chtěl měnit ústavu? Pokud představí změny, posílí parlament, ale proč by chtěl silnější parlament? (Roberts 2012: 124).

V prosinci 2000 Putin představil novely zákonů týkajících se politických stran. Jedním z nejkontroverznějších bodů byl zákaz vytváření stran zájmů nebo menšin – náboženských etnických a profesních.

Dále byly zavedeny nové podmínky vstupu strany do voleb. Strany musely nově mít 10.000 členů, přičemž alespoň v polovině regionů (45) musely mít strany nejméně 100 členů (Sakwa 2008: 142). Nařízení ohledně podpory v jednotlivých regionech lze chápat jako opatření proti separatistickým tendencím, podporu stability parlamentu a především ztížení podmínek pro politické subjekty získat zástupce v parlamentu. Dalším nařízením byla povinnost stran dokládat veškeré příjmy a omezení možných darů od soukromníků (Sakwa 2008: 143).

Hlavním záměrem těchto změn bylo snížit počet politických stran, což zejména podporovala doložka o nutné podpoře členů ve 45 regionech. Nařízení opravdu splnila účel, protože počet stran z původních 197 po těchto nařízeních klesl na 50 (Sakwa 2008: 143). V roce 2004 byly provedeny další změny, které měly ještě o něco více znesnadnit vstup do Dumy malým stranám: nyní bylo k účasti ve volbách třeba 50.000 členů, z čehož 500 alespoň v polovině regionů a přehled o financích bylo tentokrát dokonce třeba vykazovat každé tři měsíce. Samotné Jednotné Rusko mělo v roce 2001 350.000 členů (Sakwa 2008: 143).

2.3.3 Zvýšení kvora a zákaz utváření předvolebních koalic

Další výraznou změnou bylo zvednutí volebního kvora z původních 5% na 7%. Existuje názor, že zvednutí kvora bylo namířené proti „otravným stranám“ (irritant parties), například proti Ruské komunistické straně práce a Ruské republikánské straně. Díky zvednutí kvora se do parlamentu nemohou vrátit ale ani například Jablko nebo Svaz pravicových sil. Přestože tyto strany neměly velkou šanci hranici kvora překročit, existovala možnost, že by tyto strany mohly šířit protiputinovské názory a upozorňovat na probíhající legislativní změny, což pro Kreml bylo nežádoucí (White,

Kryshtanovskaya 2011: 561). Příмым následkem zvednutí kvora je velmi pravděpodobný úbytek stran v parlamentu, přičemž strany, které v Dumě zůstanou, získají ještě větší zastoupení, protože „propadlé“ hlasy menších stran budou přerozděleny právě jim. Z původních sedmi stran lze po této změně počítat spíše s třemi až čtyřmi (White, Kryshtanovskaya 2011: 561). Zvýšení kvora s sebou částečně přináší sebenaplňující efekt v tom smyslu, že voliči mají tendenci volit takovým způsobem, aby jejich hlas byl „započítán“, tím pádem je pravděpodobné, že po zvýšení volebního kvora se změní i jejich volební preference. Dále finanční podpora bude pravděpodobně těžší získat, pokud je těžší potenciálním investorům garantovat, že strana ve volbách uspěje (White, Kryshtanovskaya 2011: 564).

Nejen že kvorum bylo zvýšeno, ale navíc byl zaveden i zákaz spojování menších stran, což byl způsob, jakým se malým stranám podařilo kvorum překročit v minulosti (White, Kryshtanovskaya 2011: 564). Kreml toto opatření vysvětlil nutností zamezení plovoucího stranického systému, o kterém hovoří Richard Rose. Strany by tedy měly být větší a stálější aby zde fungovala dlouhodobá odpovědnost občanů a kontinuita v legislativních procesech. Malým, nestálým stranám měl být tedy odepřen přístup do parlamentu, protože by nebyly přínosem. Zvýšení kvora bylo mimo jiné obhajováno tím, že jeho zvýšení znesnadní extrémistickým stranám dostat se do parlamentu. (White, Kryshtanovskaya 2011: 564).

Na konci roku 2008 byla přijata další ústavní opatření – mandát poslanců Dumy byl prodloužen na pět let, počínaje rokem 2011. Stejně tak i prezidentské období bylo prodlouženo na šest let počínaje rokem 2012 (S. White 2011: 532).

Dimitrij Medvěděv se nicméně proti Putinovi vymezil v roce 2009 názorem, že je třeba obnovit svobodnou soutěž pro nové politické subjekty. Projevil dokonce názor, že opoziční subjekty, které nejsou v parlamentu, by měly mít (omezený) počet míst v Dumě (White 2011: 674). David White (2011) hodnotí šance pro opozici k roku 2010 a vyjadřuje názor, že i přes ekonomickou krizi, protivládní protesty a Medvěděvovu liberalizační politiku vyhlídky nebyly příznivé.

Robinson (2012: 307) rozhodně nebyl jediný kdo si také kladl otázku, jestli Putinovy volební a stranické reformy nezašly už příliš daleko a nebylo by na místě směřovat k předputinovské podobě. Obzvláště k příležitosti voleb v roce 2011 probíhalo mnoho masových protestů, které vedly k reformám, které budou poprvé použity v nadcházejících volbách roku 2016.

K 30. prosinci 2015 bylo registrováno k volbám 77 politických stran, což je mnohonásobně vyšší počet, než který byl registrován k volbám v roce 2011.⁴ Tento jev je nepochybně zapříčiněn volebními reformami – požadovaný počet členů strany se snížil ze 40 000 na 500.

Můžeme tedy vidět větší míru přístupnosti pro stranické subjekty, přičemž nová opatření byla nepochybně reakcí na ohlas veřejnosti. Veřejnost začala protestovat po volbách do Dumy v roce 2011 a pokračovala až do prezidentských voleb, kde opět zvítězil Putin. Občané protestovali především proto, že volby neproběhly spravedlivě.⁵

2.3.4 Nová struktura stranického systému

Změny volebních zákonů hovoří za sebe, můžeme zde vidět tendenci znesnadnit přístup do Dumy menším stranám a snížit tak počet stran ve sněmovně, tedy snížit možnou konkurenci Jednotného Ruska. Od parlamentních voleb 1999 a prezidentských v roce 2000 jsme tedy svědky tendence znemožňování existence stranických subjektů. Po roce 2000 se změnila rovnováha mezi členy a lídry stran. Nové požadavky na členství zaručily, že strany v parlamentu budou mít možnost být znovuzvoleny, ale pro nové stranické subjekty bude téměř nedosažitelné se do Dumy dostat (Chaisty 2012: 294).

Se změnou přístupu k volbám se mění i samotná role politických stran. Zatímco v Jelcinově éře politické nastavení poskytovalo stranám rozšířený vliv, po Putinových reformách vznikl kontrolovaný a strukturovaný stranický systém. To Putinovi umožnilo udržovat svůj vlastní vliv a postavení, a používat Jednotné Rusko jako nástroj (Robinson 2012: 307).

Legislativní úpravy týkající se volebních systémů a politických stran přinesly Jednotnému Rusku v roce 2003 stabilní většinu v parlamentu a v následujících volbách strana ještě posílila a stala se nástrojem výkonné moci. Jednotné Rusko pomáhá legitimizovat nový politický směr, který Rusko nabralo po volbách v letech 1999-2000 (Sakwa 2012: 324). Přestože Jednotné Rusko nemělo nijak výrazně důležité postavení v politickém systému (jak jsem již zmínila dříve, politické strany mají obecně slabé postavení v systému), získalo jakousi privilegovanou pozici právě kvůli propojení s Kremlem (Sakwa 2012: 324).

---

⁴ <http://minjust.ru/nko/gosreg/partii/spisok>

⁵ <http://www.gazeta.ru/column/milov/4026641.shtml>

V roce 2005 se začaly oficiálně připravovat volební reformy, které bylo nutné mít připravené před volbami 2007. Volby v roce 2007 měly ukázat, jestli Putinův režim má budoucnost. Do velké míry volby v roce 2007 predikovaly výsledky voleb 2008 (White, Kryshtanovskaya 2011: 560).

Ve svém výzkumu o vnímání voleb ruskou veřejností potvrdili Ian McAllister a Stephen White, že prvek stranictví je veřejností vnímán jako prvek spravedlivých voleb a který zmizí jen, pokud občané pocítí výraznou změnu v centralistických tendencích. Také potvrzují předpoklad, že naopak neobjektivní volby a korupce vzbuzují nedůvěru a podkopávají moc politických institucí (McAllister, White 2011: 679). Jejich výzkum také ukazuje, že v Rusku (hned po Ukrajině) občané shledávají volby nejméně spravedlivé v porovnání s ostatními postkomunistickými státy Evropy.

Soupeření mezi regionálními elitami neprobíhá pouze mezi stranami, ale také uvnitř stran, přičemž uspořádání zákonodárců odráží zájmy elit. Takovéto uspořádání výrazně zredukovalo názorovou a ideovou rozdílnost napříč regiony (Ross 2011: 447).

3. Jednotné Rusko

Strana jako taková vznikla v roce 2001, přičemž již ve volbách v roce 2003 získala téměř polovinu všech hlasů ve sněmovně, přičemž s pomocí hlasů získaných z jednomandátových obvodů (řada nezávislých poslanců se přidala k frakci Jednotného Ruska) a strana byla schopna sestavit ústavní většinu. V roce 2007 strana ústavní většinu obhájila. S. P. Roberts vyjadřuje názor, že post-Jelzinovská éra vykazuje podobné známky stranického uspořádání, jako éra sovětská, přičemž tvrdí, že doložit to lze především na vývoji Jednotného Ruska. Strana se rychle rozšířila do všech regionů, vytvořila si poměrně velkou členskou základnu a rychle získala vnitřní strukturu (Roberts 2012: 20-21).

3.1 Vznik Jednotného Ruska

Jak jsme již naznačili výše, kořeny Jednotného Ruska lze najít ve straně Jednota, která vznikla před volbami v roce 1999, na konci Jelcinovy éry. Strana vystupovala na podporu Vladimíra Putina, který byl zvolen prezidentem v březnu 2000 a ve volbách strana sklídila neočekávaný úspěch (Roberts 2012: 21). Parlamentním volbám v roce 1999 předcházela masivní mediální kampaň Kremlu, přičemž především bylo důležité, aby si Jednota pojistila svou pozici vzhledem k Vlasti-celému Rusku a proto mířila proti

Primakovovi. Protože Primakov měl výbornou reputaci (díky počínání si v rámci ekonomické krize 1998), bylo nutné nejprve pošpinit blízké spolupracovníky, např. starostu Moskvy - Lužkova. Proto Sergej Dorenko ve své show pravidelně vysílal lživé informace za účelem pošpinění členů a vedení Vlasti – Celého Ruska a show se stala velmi populární, lidé zde hledali nejen pobavení, ale část z nich pokládala i předkládané informace za pravdivé (Hale 2004: 173).

Poté, co Primakovova pověst byla zničena, bylo třeba, aby Jelcin našel svého prezidentského kandidáta. Poté, co přišel se jménem Vladimíra Putina, nikdo tomu nevěnoval přílišnou vážnost – už proto, že Jelcin sám byl v té době nepopulární, proč by tedy lidé volili toho, koho on doporučí? (Hale 2004: 175) Nicméně Jelcin věřil v jeho charisma a ustanovil ho dočasným premiérem, aby se zviditelnil. V roce 1999 Čechensko překročilo hranice s tím, že chce na území Ruska vyhlásit Islámský stát, což spustilo mnoho dalších událostí. Během Čechenského konfliktu se Vladimír Putin vyprofiloval nejpopulárnějším mužem v zemi. Jelcin ve svých memoárech napsal, že propojení s Jednotou (která vznikla před těmito událostmi) bylo od začátku plánované, i když takový úspěch jaký Jednota získala, nikdo nečekal (Hale 2004: 176-180).

Hale (2004) uvádí, že za Jednotu kandidovaly především dva typy lidí – gubernátorská síla a malé celebrity.

Jednota se se spojila se svým volebním sokem, s Vlastí-Celým Ruskem, a vytvořili tak Jednotné Rusko (Roberts 2012:21).

To, že se Jednota chtěla s Vlastí-Celým Ruskem spojit, by mohlo být interpretováno jako důležitý strategický krok. Tento akt měl zajistit původní reprezentaci Kremlu ve stranickém systému a vyhnout se tak potenciálnímu vzniku stran reprezentující podobné zájmy, které by Jednotě mohly výhledově konkurovat. Oproti Volbě Ruska a Našemu domu Rusko, se Jednotné Rusko velmi soustředilo na posilování svého vlivu v období 2000-2003 (Hale 2004: 189).

Příklad Jednotného Ruska nám dokazuje, že přes typologie, vzorce a historické zkušenosti, stále existuje prostor pro utváření neočekávaných subjektů uvnitř politických systémů. Byla to kombinace okolností, která Jednotu dovedla k výraznému úspěchu za velmi krátkou dobu – Putinova popularita, slabá volební kampaň Vlasti-Celého Ruska a na druhé straně silná propagace Jednoty (Hale 2004: 189).

3.2 Struktura Jednotného Ruska

Jak už jsem zmínila výše, Jednotné Rusko má širokou členskou základnu, která se stále zvětšuje. Více než polovinu členů tvoří státní úředníci, což podporuje teorii proprezidentských stran a jejich charakteru přímo propojeného se státním aparátem (Příhoda 2010: 172). Jednotné Rusko statisticky volí nejvíce lidé s vysokoškolským a středním odborným vzděláním. Většinou jsou to taky lidé, kteří jsou na státu závislí. Nutno také připomenout, že nosnou volební základnu tvoří ženy a mladí lidé (Reuter 2011: 102).

V čele strany stojí předseda Jednotného Ruska Dmitrij Medvěděv, který se jím stal po skončení svého prezidentského mandátu v roce 2012.⁶ Organizačně se strana sestává z Nejvyšší rady a Generální rady strany. Nejvyšší rada má své předsednictvo, které je řídicím orgánem a generální rada má své prezidium. Dále zde můžeme najít ústřední kontrolní komisi.

Strana takové velikosti jako je Jednotné Rusko velmi pravděpodobně bude obsahovat názorové rozdílnosti a štěpení. Vnitřně je strana rozdělena do čtyř vnitřních klubů, které zastupují názorové proudy: Klub 4. listopad (liberálně-konzervativní), Centrum pro sociálně konzervativní politiku (sociálně-konzervativní), Státní patriotický klub (konzervativně-liberální) a Liberální klub (liberální) (Remington 2010).

3.3 Program Jednotného Ruska

Jednota vzniká jako neideologické hnutí bez konkrétního „Jednota v kampani předkládá spíše stanovisko než konkrétní program.“ (Colton, McFaul v Hale 2004: 183). Přičemž se nepřiklání k ideologiím jako například k socialismu nebo kapitalismu. I Evžen Nazdratěnko se vyslovil, že ideologií Jednoty je fakt, že žádnou nemá (Hale 2004: 184).

U jednotného Ruska je situace obdobná. Jednotné Rusko na svém oficiálním webu uvádí, že jejich cílem je „zabezpečit blahobyt a rozvoj Ruska, zabezpečit občanům dobrou životní úroveň, bezpečnost jejich dětí, možnost žít, učit se, důstojně pracovat a žít bez obav z budoucnosti“.⁷

V současné době se spekuluje o konzervativním směřování strany. Pokud definujeme termín konzervativismus tak jak o něm hovořil Samuel Huntington (1957: 454), mohli bychom konservativismus spojovat s feudalismem, sociálním statutem, vlastníky půdy,

⁶ Oficiální stránka Jednotného Ruska <https://er.ru/persons/3/>

⁷ Oficiální stránka Jednotného Ruska <https://er.ru/party/program/>

tradičním režimem a morálkou. Na druhou stranu představitelé konservatismu nejsou příznivci střední třídy, komercialismu, industrialismu, demokracie, liberalismu a individualismu. Jinými slovy bychom mohli říci, že konzervatismus potlačuje nové trendy a směřování již v zárodku. Jednotné Rusko otevřeně souhlasí s Huntingtonovou analýzou a shledává sama sebe spíše tradicionalistickou stranou než konzervativní.⁸ Používání této terminologie je podle Vincenta Lawa nicméně spíše způsob, jak stranu učinit jednodušeji přijatelnou pro ruskou veřejnost, protože ve skutečnosti Jednotné Rusko zastává spíše „dietní liberalismus“.⁹

Přestože Vladimír Vladimirovič Putin (VVP) není v nadcházejících volbách tváří strany (ze strachu aby nepřišel o část své popularity), v červnu 2016 (jen pár měsíců před nadcházejícími parlamentními volbami), přišlo Jednotné Rusko s novým sloganem „Važno Vybrat’ Praviľ’no” (VVP) což můžeme přeložit jako “Je nezbytné, abychom zvolili správně” – tímto výrokem Jednotné Rusko jasně dává najevo, jaká volba je „správná“ a naznačuje, že ostatní možnosti správné nejsou. Také zkratka VVP shodující se v obou případech není náhodná.¹⁰

3.4 Média a stát

Vezmeme-li v potaz geografický rozměr Ruska, pro vedení státu je nesmírně důležitá masová komunikace, a to především pro účel šíření vlivu po celém území státu.

Televizní vysílání je přímo kontrolováno státem, tedy mohlo volně sloužit k zobrazování Kremlu v nejlepším možném světle a jeho soky spíše nepřipomínat nebo když už, tak v pejorativním kontextu (S. White 2011: 535). Toto tvrzení podporuje většina průzkumů, které se shodnou na tom, že Jednotné Rusko a pro-moskevská uskupení získaly v televizi několikanásobně více prostoru pro svou reprezentaci. Jinak tomu nebylo ani před prezidentskými volbami v roce 2007 kdy Dmitrij Medvěděv získal pro sebepropagaci 43% času z celkového předvolebního vysílání hlavní národní televize, přičemž všichni ostatní kandidáti měli méně než 10% (S. White 2011: 535).

Jak by se dalo předpokládat, voliči Jednotného Ruska byli více nakloněni věřit, že kampaň prezentovaná v televizi je spravedlivá a objektivní a zároveň byli přesvědčeni, že údaje vysílané v televizi jsou pravdivé (S. White 2011:563).

---

⁸ <http://www.radixjournal.com/journal/2015/4/10/the-ideology-of-united-russia>

⁹ <http://www.radixjournal.com/journal/2015/4/10/the-ideology-of-united-russia>

¹⁰ <http://www.economist.com/news/europe/21699944-president-has-crushed-opposition-technocrats-and-security-hawks-are-fighting-his#>

Přestože z výše zmíněného by se to mohlo zdát překvapivé, Jednotné Rusko mělo zaručenou podporu voličů, zejména podporovatelů Putina.

3.5 Poslušnost regionů a volební autoritarismus

Pokud ale Jednotné Rusko mělo dostatečnou podporu, proč by měl režim za potřebí nastavovat volební autoritarismus?

Mezi lety 2005-2007 můžeme být svědky takzvaného volebního autoritarismu (electoral authoritarianism), který se vyznačuje omezením politické svobody. V roce 2009 existovalo sedm stran s oficiální registrací. Důležitější, než počet stran je ale otázka, jestli některé ze stran nabízely programově rozdílné alternativy a jestli dokázaly zaujmout regionální politiky (Goloso 2011: 636). Politická alternativa pro Jednotné Rusko reálně neexistovala.

Jak ale probíhá manipulace volebních výsledků? Jedním z klíčových procesů je síť volebních komisí na regionální úrovni. Polovina z členů komisí je volena místním gubernátorem a druhá polovina místním parlamentem. Na začátku roku 2007 zde bylo 65 komisí, přičemž 15 z nich mělo nového předsedu, 27 nové členy a 26 nového tajemníka, přičemž se vědělo, že nově příchozí jsou podporovatelé Jednotného Ruska (Goloso 2008: 7 v S. White 2011: 538).

Jednou z hlavních funkcí volební komise je schvalovat seznamy kandidátů do parlamentu. Právo kandidátů na nominaci bylo nutně podmíněno členstvím v zaregistrované politické straně. Jednotné Rusko, Komunistická strana a liberální demokraté mohou své kandidáty nominovat bez dalších průtahů. Pro ostatní strany je nutné zaplatit zálohu až \$2,4 miliony (S. White 2011: 504).

Druhý aspekt, který má historickou tradici, je odpovědnost regionálních politiků přinést hlas pro prezidentské straně. Kreml dal jasně najevo, že postavení jednotlivých politiků v regionech je přímo závislé na tom, jestli Jednotné Rusko v jejich regionu dosáhne dobrých výsledků. Ti neúspěšní byli brzy ve svých funkcích nahrazeni (Goloso 2011: 636). O požadovaných výsledcích byli lídři v regionech informováni (určoval je Kreml) a velmi se tedy snažili, aby splnili očekávání a mohli vykonávat danou funkci. Toto jsou informace, které nebyly utajované, naopak někdy se o nich hovořilo v médiích (Goloso 2011: 636). Z výše uvedeného vyplývá, že spíše než o vládnoucí straně bychom měli hovořit o nástroji vlády, který poskytuje legislativní podporu. Konitzer a Wergen

(2006: 503) vyjádřili názor, že Jednotné Rusko je „hlavním nástrojem vlády k prohlubování a konsolidace politické centralizace“ (Golosov 2011: 637).

Existovala možnost, že by někteří vysoce postavení v regionech nechali napsat svá jména na kandidátní listiny, přičemž po případném zvolení měli možnost pozici nepřijmout. Všechny strany by tak přišly o mnoho postů, nicméně v dubnu 2007 byl vydán zákon, který umožňoval znovuzískat mandáty pro stranu (S. White 2011: 534).

Zajímavým označením je pojem „administrativní zdroj“ (administrative resource), který označuje mocenskou strukturu samotného úřadu (S. White 2011: 533-534). Moc je rozdělena mezi vysoce postavenými lidmi v jednotlivých regionech nebo městech, kteří mají za úkol ovlivňovat volební chování občanů. Dalším distribučním zdrojem mohou být například finance, kooperace v organizační struktuře a další administrativa, které by mohly pomoci při dosažení různých politických cílů (Levchenko 2009: 34). Administrativní zdroj má také mimo jiné moc znevýhodňovat strany, které se neshodují s hlavní ideologií státu. Vlastně všechny strany, které by vyjadřovaly nesouhlas a stavěly se proti Jednotnému Rusku, budou považovány za protistátní (S. White 2011: 534).

Setkáváme se s názorem, že nejdůležitějším úkolem reforem 2005-2007 bylo dosáhnout snadnější manipulaci v parlamentu (White, Kryshtanovskaya 2011: 562).

Otázkou zůstává, jak zvýšit propagaci Jednotného Ruska. Jednou z nejrozšířenějších praktik bylo zvýšit nátlak skrz školy – rodiče se museli účastnit přednášek s představiteli Jednotného Ruska a studentům bylo vyhrožováno špatnými známkami nebo ztrátou kolejí (White, Feklyunina 2011: 598). Dále například někteří továrníci byli nuceni nařídit svým zaměstnancům, aby podpořili ve volbách Jednotné Rusko. Prostor pro vyjádření nesouhlasu byl téměř mizivý – oficiální stížnosti byly ignorovány a protestní akce neměly valný efekt. Media sloužila výhradně k propagaci Kremlu (White, Feklyunina 2011: 598).

3.6 Hnutí Naši

Zajímavým fenoménem je mládežnické hnutí Naši, které masově podporuje prezidenta Putina. Samo o sobě tvrdí, že je demokratickou, antifašistickou, anti-oligarchistickou nevládní organizací, která je ale vládou organizována (Johnson 2005).

Některé Moskevské noviny předkládaly názor, že Naši vzniklo, aby jednou převzalo úlohu Jednotného Ruska.¹¹ V samotném hnutí se ale jedná i o ambice jednotlivců a o jakýsi kariérní posun. Nicméně Naši se často prezentují apoliticky a spíše hovoří o správných hodnotách mezi mladými. Organizují dobrovolnické práce, vyhrazují se proti alkoholu a kouření a staví se proti rasové intoleranci¹², která je v Rusku velkým tématem.

Při demonstracích 2011 bylo jejich úkolem bránit Putinovy zájmy a tedy vystupovat s protinázorem většiny protestujících. Jen těžko bychom tento jejich pokus mohli považovat za úspěšný (Antwal, Bacon 2012: 264). Hnutí Naši bylo rozpuštěno v průběhu prezidentských voleb 2012.¹³

---

¹¹ <http://www.rferl.org/content/article/1057762.html>

¹² <http://www.svoboda.org/II/grani/0405/II.041905-1.asp>

¹³ <http://graniru.org/Politics/Russia/Parties/m.196938.html>

Závěr

Z výše uvedeného vyplývá, že ruský stranický systém je těžko zařaditelný, zejména kvůli historicky slabému postavení stran a tendenci tvoření stran pro prezidentských. Jednota původně vznikla, aby konkurovala jiné pro prezidentské straně, ale (překvapivě) obdržela vysoké procento hlasů. Jistě s tím mělo co dočinění, že krátce před volbami 1999 ji vyjádřil podporu již tehdy velmi populární předseda vlády Vladimir Putin. Oproti jiným pro prezidentským stranám, které vznikaly dříve, podnikla Jednota strategický krok - spojení s Vlastí-celým Ruskem, čímž předcházela vytváření konkurence. Dalším velkým rozdílem nepochybně byly plánované reformy mezi lety 2000-2003, které jednotnému Rusku rovněž vycházely vstříc.

Reformy, které probíhaly za Putinových let, byly jen těžko přehlédnutelné – zvýšení kvora, zákaz vytváření předvolebních koalic, podmínka vysoké členské základny alespoň v polovině ruských regionů pro účast ve volbách. Všechny tyto reformy měly nepochybně jediný důvod – snížit počet stran, znesnadnit novým uskupením dostat se do parlamentu a tím pádem posílit Jednotné Rusko.

Jak jsem již zmínila v úvodu, v Rusku můžeme mluvit o volebním autoritarismu. Jednotné Rusko má reálně rozšířenou voličskou základnu, nicméně volby jsou stále manipulované. Tato manipulace probíhá především skrz regiony, jejichž gubernátoři mají garantovanou pozici pouze za předpokladu, že jejich region vykáže určitý počet hlasů pro Jednotné Rusko. Rozšiřování „popularity“ probíhá například v továrnách nebo školách, kde jsou občané poučeni, jak „správně“ volit.

Dále tu máme samotnou manipulaci voleb. Volební komise nalezneme na regionálních úrovních, přičemž polovina nich je volena gubernátorem a druhá polovina občany. Poté, co Jednotné Rusko začalo mít větší vliv v Dumě, jednoduše dosadilo mnoho svých členů na pozice ve volebních komisích.

Po volbách 2011 a četných protestech se registrace stran zjednodušila a proto je zaregistrovaných v následujících volbách podstatně více stran. Spíše než uvolnění poměrů bych tento akt vnímala jako nutné opatření Kremlu, které by mělo předcházet dalším protestům.

Použitá literatura

ATWAL, Maya a Edwin BACON. The youth movement Nashi: contentious politics, civil society, and party politics. *East European Politics* [online]. 2012, **28**(3), 256-266 [cit. 2016-07-28]. DOI: 10.1080/21599165.2012.691424. ISSN 2159-9165. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21599165.2012.691424>

BIRCH, Sarah. Post-Soviet Electoral Practices in Comparative Perspective. *Europe-Asia Studies* [online]. 2011, **63**(4), 703-725 [cit. 2016-07-12]. DOI: 10.1080/09668136.2011.566431. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668136.2011.566431>

BLONDEL, Jean: *Party Systems and Patterns of Government in Western Democracies*. Canadian Journal of Political Science 1, č. 2, 1968. s. 180-203.

BROWN Archie, *Evaluating Russia's Democratization*. 546-568 in BROWN, Archie (ed.). *Contemporary russian politics: a reader*. Oxford: Oxford University Press, 2001. 224-234 ISBN 0-19-829999-0.

CHAISTY Paul. *Members and leaders in Russian party Organisations*. 2012. Department of Politics and International Relations, University of Oxford, Oxford, UK.

FISH, Steven M. *The Impact of the 1999–2000 Parliamentary and Presidential Elections on Political Party Development* 186-212 in HESLI, Vicki L. a REISINGER, William M. *The 1999-2000 elections in Russia: their impact and legacy*. New York: Cambridge University Press, c2003. ISBN 0521816769.

GEL'MAN, Vladimir. *From Feckless Pluralism to Dominant Power Politics? The Transformation of Russia's Party system*. Democratization. 2006. Vol. 13, No. 4, s. 545-561.

GOLOSOV, Grigorii V. The Regional Roots of Electoral Authoritarianism in Russia. *Europe-Asia Studies* [online]. 2011, **63**(4), 623-639 [cit. 2016-07-12]. DOI: 10.1080/09668136.2011.566427. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668136.2011.566427>

HALE Henry E. *The Origins of United Russia and the Putin Presidency*: Spring 2004; 12, 2; Academic Research Library. 169-194

HOLZER, Jan. *Politické strany Ruska: hledání identity*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. Politologická řada, sv. č. 18. ISBN 8073250322.

HUNTINGTON, Samuel P. Conservatism as an Ideology. *The American Political Science Review*, 1957, American Political Science Association Vol. 51, No. 2, p. 454-473 Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1952202>

HUTCHESON, Derek S. *Elections, International Observers and the Politicisation of Democratic Values*. *Europe-Asia Studies*. 2011, **63**(4), 685-702 [cit. 2016-07-16]. DOI: 10.1080/09668136.2011.566430. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668136.2011.566430>

- JOHNSON, David, ed. *Russia: new youth movement intends to eliminate 'regime of oligarchic capitalism*. Excerpts from the *Johnson's Russia List* e-mail newsletter (Washington, DC: Center for Defense Information). INTERFAX. Archived from the original on 2005-04-19.
- KONITZER, A. WERGEN, S. K. *Federalism and Political Recentralization in the Russian Federation: United Russia as the Party of Power*. 2006. 36, 4, Fall. *The Journal of Federalism*.
- LEVCHENKO, Andrej. (2009) 'Vybory svobodnye i nesvobodnye. Problema otsenki roli administrativnogo resursa v khode vyborov v Rossiiskoi Federatsii', *Svobodnaya mysl'*, 9, pp. 33–46.
- LEVITSKY, Steven. WAY, Lucan A. *The Rise of Competitive Authoritarianism*. *Journal of Democracy* 13, no. 2, 2002. 51–65.
- NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-22-2.
- MAGALONI, Beatriz. *Voting for Autocracy: Hegemonic Party Survival and its Demise in Mexico*. 2006. Cambridge, Cambridge University Press.
- MCALLISTER, Ian a Stephen WHITE. Public Perceptions of Electoral Fairness in Russia. *Europe-Asia Studies* [online]. 2011, 63(4), 663-683 [cit. 2016-07-12]. DOI: 10.1080/09668136.2011.566429. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668136.2011.566429>
- MCFAUL, Michael. Party Formation and Non-Formation in Russia, Carnegie Endowment for International Peace, Working Paper, 2000, 12, May (Washington, DC, Carnegie Endowment for International Peace).
- PRZEWORSKI, Adam. *Democracy and the Market: Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America* 1991. Cambridge & New York, Cambridge University Press.
- PRŮHODA, David. (2010). *Jednotné Rusko: Příklad úspěšné proprezidentské strany?* *Acta Politologica*, Vol. 2, No. 2, s. 161-185. ISSN 1803-8220
- REMINGTON, Thomas. *Patronage and the Party of Power: President–Parliament Relations Under Vladimir Putin*. *Europe-Asia Studies*[online]. 2008, 60(6), 959-987 [cit. 2016-07-22]. DOI: 10.1080/09668130802161215. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09668130802161215>
- REUTER, Ora John. *United Russia and the 2011 Elections* (PDF). *Russia Analytical Digest* 2011. Research Centre for East European Studies at the University of Bremen (102): 2–6. ISSN 1863-0421
- REMINGTON, Thomas F. *Parliamentary Politics in Russia*. 2010 In White, Stephen. *Developments in Russian Politics* 7. New York: Palgrave Macmillan. ISBN 978-0-230-22449-0.
- ROBERTS, S. P. *Putin's United Russia Party*. New York: Routledge, 2012. BASEES/Routledge series on Russian and East European Studies, 77. ISBN 0203180917.

ROBERTS, Sean P. *United Russia and the dominant-party framework: understanding the Russian party of power in comparative perspective*. *East European Politics* [online]. 2012, 28(3), 225-240 [cit. 2016-07-11]. DOI: 10.1080/21599165.2012.684754. ISSN 2159-9165. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21599165.2012.684754>

ROBINSON, Neil. *Institutional factors and Russian political parties: the changing needs of regime consolidation in a neo-patrimonial system*. 2012. 28:3. *East European Politics*, 298-309.

ROSE, Richard. MUNRO, Neil. WHITE, Stephen. *Voting in a Floating Party System: The 1999 Duma Election*. *Europe-Asia Studies*, Taylor & Francis, Ltd. Vol. 53, No. 3 (May, 2001), 419-443 (cit.17-05-2016). Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/826542>

ROSS, Cameron. The Rise and Fall of Political Parties in Russia's Regional Assemblies. *Europe-Asia Studies* [online]. 2011, 63(3), 429-448 [cit. 2016-07-17]. DOI: 10.1080/09668136.2011.557535. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668136.2011.557535>

SAKWA, Richard. *Russian politics and society*. 4th ed., Fully rev. and updated. New York: Routledge, 2008. ISBN 0203931254.

SAKWA, Richard. Party and power: between representation and mobilisation in contemporary Russia. *East European Politics* [online]. 2012, 28(3), 310-327 [cit. 2016-07-11]. DOI: 10.1080/21599165.2012.683784. ISSN 2159-9165. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21599165.2012.683784>

SAKWA, Richard. *Party and power: between representation and mobilisation in contemporary Russia*. *East European Politics* (online). 2012, 28(3), 310-327 (cit. 2016-07-09). DOI: 10.1080/21599165.2012.683784. ISSN 2159-9165. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21599165.2012.683784>

SAKWA, Richard. *Russian politics and society*. 4th ed., Fully rev. and updated. New York: Routledge, 2008. ISBN 0203931254.

SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Přeložil Jiří KOHOUTEK, přeložil Petr TOMÁŠ. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Klasikové společenských věd. ISBN 80-7325-062-4.

SLIDER, Darrell. *Russia's Governors and Party Formation*. In BROWN, Archie (ed.). *Contemporary russian politics: a reader*. Oxford: Oxford University Press, 2001. 224-234 ISBN 0-19-829999-0.

SMYTH, Regina; LOWRY, Anna; WILKENING, Brandon (2007). Engineering Victory: Institutional Reform, Informal Institutions, and the Formation of a Hegemonic Party Regime in the Russian Federation. *Post-Soviet Affairs*. Vol. 23, No. 2, s. 118-137.

WELDON, John. (1997) 'Political Sources of Presidentialismo in Mexico', in Mainwaring, S. & Soberg Shugart, M. (eds) (1997) *Presidentialism and Democracy in Latin America* (Cambridge, Cambridge University Press), pp. 225–58.

WHITE, David. Dominant party systems: a framework for conceptualizing opposition strategies in Russia. *Democratization* [online]. 2011, 18(3), 655-681 [cit. 2016-07-08]. DOI: 10.1080/13510347.2011.563122. ISSN 13510347. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13510347.2011.563122>

WHITE, David. Re-conceptualising Russian party politics. *East European Politics* (online). 2012, **28**(3), 210-224 (cit. 2016-07-09). DOI: 10.1080/21599165.2012.688815. ISSN 2159-9165. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21599165.2012.688815>

WHITE, Stephen. *Elections Russian-Style*. *Europe-Asia Studies* [online]. 2011, **63**(4), 531-556 [cit. 2016-07-16]. DOI: 10.1080/09668136.2011.566423. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668136.2011.566423>

WHITE, Stephen a Valentina FEKLYUNINA. Russia's Authoritarian Elections: The View from Below. *Europe-Asia Studies* [online]. 2011, **63**(4), 579-602 [cit. 2016-07-12]. DOI: 10.1080/09668136.2011.566425. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668136.2011.566425>

WHITE, Stephen a Ol'ga KRYSHANTANOVSKAYA. Changing the Russian Electoral System: Inside the Black Box. *Europe-Asia Studies* [online]. 2011, **63**(4), 557-578 [cit. 2016-07-12]. DOI: 10.1080/09668136.2011.566424. ISSN 0966-8136. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668136.2011.566424>

Elektronické zdroje

Parties & Elections The database about parliamentary elections and political parties in Europe, by Wolfram Nordieck

Dostupné z: <http://www.parties-and-elections.eu/russia.html>

Centrální databáze výsledků voleb v Ruské federaci

http://www.vybory.izbirkom.ru/region/region/izbirkom?action=show&root=1&tvd=100100028713304&vrn=100100028713299&region=0&global=1&sub_region=0&prver=0&pronetvd=null&vibid=100100028713304&type=233

Záznam proslovu Vladislava Surkova Dostupné z:

<http://enter.edinros.ru/news.html?id=111148>

Radio free Europe <http://www.rferl.org/content/article/1057762.html>

Radio Svoboda <http://www.svoboda.org/ll/grani/0405/ll.041905-1.asp>

Ruské zpravodajství Grani.ru <http://graniru.org/Politics/Russia/Parties/m.196938.html>

Oficiální stránka Jednotného Ruska <https://er.ru/persons/3/>

Oficiální stránka Jednotného Ruska <https://er.ru/party/program/>

Oficiální seznam kandidátních stran k volbám 2016 Dostupné z:

<http://minjust.ru/nko/gosreg/partii/spisok>

MILOV, Vladimir. Ruské zpravodajství gazeta.ru

<http://www.gazeta.ru/column/milov/4026641.shtml>

